

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**FARKLI KÜLTÜRLERDEKİ ANNE VE BABALARIN ÇOCUK
TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS PROJESİ

AYŞE MERVE KAYA

İSTANBUL, 2022

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**FARKLI KÜLTÜRLERDEKİ ANNE VE BABALARIN ÇOCUK
TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS PROJESİ

**AYŞE MERVE KAYA
(200134101)**

**Danışman
(Prof. Dr. Ayşe Pınar VURAL)**

İSTANBUL, 2022

BEYAN

Yüksek Lisans Projesi olarak sunduğum ebeveynlik tutumunda kültürün yeri başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Ayşe Pınar VURAL'ın sorumluluğunda tamamladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı beyan ederim.

Ayşe Merve KAYA

TEŐEKKÜR

Bu çalıőmanın gerçekleőtirilmesinde, çalıőmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma, çok değerli Faris Süleymanoęlu'na çalışma süresince tüm zorlukları benimle gğsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Ayşe Merve KAYA

EBEVEYNLİK TUTUMUNDA KÜLTÜRÜN YERİ

Ayşe Merve Kaya

ÖZET

Bu projede ebeveynliğin kültürel etkileri ve farklı kültürlerdeki anne-babaların çocuk tutumlarındaki etkileri incelenmektedir. Her toplumun kendi kültürüne özgü değerleri bulunmaktadır. Kültüre özgü bu değerler ise, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumunda ve davranışlarında belirleyici olabilir. Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları birçok sosyal ve çevresel etkenden çok daha önemli olup çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini doğrudan etkilemektedir. Ailelerin sosyokültürel yapısı, ebeveynlerin çocuk yetiştirme değer ve inançlarını etkileyen önemli bir etmen olduğu kabul edilmektedir. Farklı toplumlarda anne babaların çocuk yetiştirme tutumları arasında farklılıklar olması, kültürel değerlerle açıklanabilir. Anne baba tutumları ile ilgili önemli kavramlara, ebeveynliğin kültürel etkilerine, farklı kültürlerdeki anne-babaların çocuk tutumlarındaki etkilerine ve yapılan bazı çalışma örneklerine yer verilmiştir

Anahtar Kelimeler: aile, çocuk, çocuk yetiştirme, ebeveynlik tutumu, kültür

THE PLACE OF CULTURE IN PARENT ATTITUDES

Ayşe Merve KAYA

ABSTRACT

In this project, the cultural effects of parenting and the effects of parents in different cultures on children's attitudes are examined. Every society has its own cultural values. These culture-specific values can be determinative in the attitudes and behaviors of parents in raising children. Parents' child-rearing attitudes are much more important than many social and environmental factors and directly affect the child's social, emotional and cognitive development. It is accepted that the socio-cultural structure of families is an important factor affecting the parent's child-rearing values and beliefs. The differences between parents' child-rearing attitudes in different societies can be explained by cultural values. Important concepts about parental attitudes, the cultural effects of parenting, the effects of parents in different cultures on children's attitudes and some examples of studies are included.

Keywords: family, child, raising a child, parenting attitude, culture

ÖNSÖZ

Bu çalışma ebeveynliğin kültürel etkileri ve farklı kültürlerdeki etkilerin üzerine kültürün etkisi arasındaki ilişkiyi literatür taraması yaparak incelemektedir. Çocuklar dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren yaşamlarının en önemli dönemlerini birlikte geçirdikleri ortam olan, aile ortamında geçirirler. Çocuklar ilk deneyimlerini bu ortamda edinirler; aileleriyle kurdukları iletişimle, öncelikle, bir birey olarak kendilerini tanırlar. Çocuklar büyüdükçe, yaşadıkları toplumun sosyo-kültürel özelliklerini benimser; toplum kurallarını öğrenirler. Böylece çocukların toplum içerisinde diğer bireylerle kuracağı iletişimin de temellerini atarlar. Çocuk yetiştirme tutumları toplumdan topluma değişmekte olup, o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilmektedir. Farklı kültürlere ait ebeveynler farklı çocuk yetiştirme tutumları, farklı ödül ve ceza anlayışı ile çocuklarını yetiştirmektedirler. Farklı toplumlarda anne babaların çocuklarını yetiştirme tutumları arasındaki farklılıkların olması, kültürel değerlerle açıklanabilir. Bu çalışma, anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumları üzerine kültürün etkisine vurgu yapmaktadır. Anne baba tutumları ile ilgili önemli kavramlara yer verilerek, anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkileri konusuna dikkat çekmek istenmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	İV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. AİLE	3
1.1. ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI	3
1.1.1. Otoriter Anne Baba Tutumu.....	5
1.1.2. İzin Verici Anne Baba Tutumu.....	5
1.1.3. Demokratik Anne Baba Tutumu	5
1.1.4. İhmalkar Anne Baba Tutumu.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. KÜLTÜR.....	7
2.1. EBEVEYNLİĞİN KÜLTÜREL ETKİLERİ	7
2.1.1. Türk Kültüründe Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları.....	8
2.1.2. Farklı Kültürlerde Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları.....	10
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	14
3. YÖNTEM.....	14
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	15
4. YAPILAN BAZI ÇALIŞMA ÖRNEKLERİ.....	15
SONUÇ.....	17
KAYNAKÇA	20

GİRİŞ

Projemin başlığı insanları gözlemlemem ile başladı. Bu gözleme göre birey geldiği coğrafi bölgenin kültürünü taşıyor ve yansıtıyor. Bireyin kişiliği doğumdan başlayarak tüm yaşamı süresince toplumsal kurumlardaki yaşantılarla şekillenir. Kalıtımsal faktörler, yani göz rengi, ten rengi, boy uzunluğu gibi, kültürel faktörleri, aile faktörü ve çevre faktörü yani içine sosyal yapıyı dahil edebileceğimiz her türlü faktör kişiliği oluşturan öğelerin başında gelir. Anne babanın çocuk yetiştirme tutumları birçok sosyal ve çevresel etkenden daha önemli olup çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini etkiler (Grusec ve Davidov, 2007). Bireyin bilişsel ve duygusal gelişiminde, biyolojik büyüme ve olgunlaşmanın yanı sıra toplumdaki normlar, kültürel değerler ve davranışlara ilişkin beklentiler rol oynar (Recebov, 2000). Ailenin sosyokültürel yapısının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme değer ve inançlarını etkileyen önemli bir etmen olduğu kabul edilmektedir (Kolhatkar ve Berkowitz, 2014; Tudge, Hogan, Snezhkova, Kulakova ve Etz, 2000). Farklı toplumlarda anne babanın çocuk yetiştirme tutumları arasında farklılıklar olması, kültürel değerlerle açıklanabilir (Chiu, 1987; Recebov, 2000; Von Der Lippe, 1999; Wang ve Phinney, 1998).

Kültür, çocuk yetiştirme değerlerini, geleneklerini ve davranışlarını temsil eder. Her kültür kendi kimliğini yansıtan aile yapılarıyla yaşar. Her kurum gibi aile bir toplumun bir parçasıdır. Bir bütün olarak toplumun tarihsel süreçte köklü değişimlere uğraması gibi aile kurumu da buna bağlı olarak köklü değişimler geçirmiştir. Ailenin değişmesinde de belirleyici etken sosyoekonomik ve sosyokültürel yapı ile bir bütün olarak sosyal ilişkilerin niteliğidir (Recebov, 2000).

Şekil 1.

Kültür ➡ Öz kurgu ➡ Biliş, duygu,
motivasyon

(değerler, tutumlar, davranışlar, normlar vb..)

Şekil 1. Kùltürün kendi kurgusu aracılığıyla eylemleri, davranışları, düşünceleri ve duyguları nasıl etkilediğini gösteren bir model (Referans: Matsumoto D. (2000)).

Dünyadaki Kùltür ve Psikoloji İnsanları. Belmont: Wadsworth / Thomson Learning, s. 57

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AİLE

Aile, çocuğun doğduğu andan itibaren yaşamı, kendini ve diğer bireyleri ilk tanımaya başladığı, ilk deneyimlerini edindiği, bir başka deyiş ile de ilk eğitimi aldığı temel kurumdur. Çocuğun yetişkin bir insan olduğunda sahip olacağı kişilik örüntüsü, kuşkusuz yaşamın daha sonraki yıllarında devreye giren kurumlardan etkilenmekle birlikte, öncelikle aile içinde oluşmaya başlar. Aile içerisinde çocuk eğitimi bu nedenle ihmal edilmeyecek kadar önemli bir konudur (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı [T.C.A.A.K.], 1995, s. 1).

Aile sürekli bir gelişim ve değişim süreci içerisindeydir. Ekonomik koşulların zamanla değişmesi ve endüstrinin gelişmesi sonucu olarak geniş ve ataerkil aile yerini günümüzde modern demokratik aile almıştır. Beşeri kültürün bir parçasını teşkil eden Türk Kültür sistemi içinde Türk ailesinin de bu değişim sürecine tabi olduğu bir gerçektir. Türkiye’de aile yapısına bakıldığında geleneksel büyük aileden, çağdaş küçük aile ve tek ebeveynli ailelere kadar çeşitlenen farklı aile yapıları görülebilmektedir.

Çocuğun ilk eğitimsel deneyimlerini aile sağlar. Bu deneyimler bebeklikte çocuğa kılavuzluk etme ve yönlendirme denemeleriyle başlar. Çocuğu eğitmek için yapılan bu denemelerden bazıları bilinçli olarak gerçekleştirilse de çoğu zaman ebeveynler çocuğunun davranışlarını olumsuz etkilediklerini fark edemezler. Ebeveynlerin çocuklarına vermeye çalıştıkları kasıtlı ve bilinçli bir eğitim, çocuklarının davranışlarını bilinçsizce şekillendirdikleri kadar etkili değildir. Çocuklar her zaman ebeveynlerin onlara öğretmeyi düşündükleri şeyi öğrenmez. Zaman zaman anne ve babalarının istemediği şeyleri de öğrenmektedirler (Lindgren ve Ferraro, 1976, s. 136). Buna anne ve babaların söyledikleriyle davranışlarının çelişmesi neden olabileceği gibi, davranışı kazandırmada izlenen yöntemin yanlışlığı da etkili olabilir.

1.1. ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI

Anne babalar çocukların bilişsel, toplumsal ve duygusal yönden gelişmesi için yeni bilgileri öğrenmesini sağlayan çocukların ilk eğitimcileridir. Çocukların gelişimindeki sosyal ilişkilerden en geniş ve yalın olanı aile içi ilişkiler özellikle anne ile olan ilişkidir. Anne çocuk ilişkisi kişilik gelişimindeki en önemli bileşendir (Ersoy ve Şahin, 1999; Yavuzer, 2005). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları özellikle kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde önemli rol oynamaktadır. Annelerin hoşgörülü, dinlemeyi ve açıklamayı benimseyen tutumları çocuğun girişimciliğini destekler. Bu dönemde anne babayla özdeşim kurularak, anne babanın tutumları çocuk tarafından model alınır.

Çocukların sağlıklı ilişkilerin olduğu bir aile ortamında yetişmeleri, onların duygusal gelişimlerini desteklemesi açısından oldukça önemlidir. Anne babanın çocukla olan etkileşimi çocuğun aile içindeki yerini belirler. Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Aile, grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için çocuğa güven duygusu aşılar. Sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar. Toplumsallaşmayı öğrenmesi için kabul edilmiş uygun davranış biçimlerini içeren bir model oluşturur. Anne-baba-çocuk arasındaki ilişki, çocuğun gelecekteki sosyal ilişkilerinin de temelini oluşturur. Dengeli, duygusal ve toplumsal etkileşimin güçlü olduğu aile ortamında yeterli güven ve sevgi içinde büyüyen çocuk gelişimi için gerekli deneyimleri elde edebilir (Yavuzer, 2005).

Çocuklar kurdukları özdeşim ile anne babanın tutumunu benimserler. Kendileri anne baba olduklarında çocuklarına karşı aynı tutumu gösterirler. Bu tutumlar kuşaklar arasında geçişler gösterir.

Çocuk yetiştirme tutumlarının sınıflandırılması ile ilgili çalışmalarda ilk kez Symonds (1939) tarafından kabul etme/ reddetme ve baskınlık/ itaat olmak üzere iki boyut olduğu ileri sürülmüştür. Sonraki çalışmalarda Baldwin (1955) duygusal sıcaklık/ düşmanlık ve ayrılma/ bağlanma; Sears, Maccoby ve Levine (1957) sıcaklık ve izin vericilik/ katılık; Becker (1964) sıcaklık/ düşmanlık ve kısıtlayıcılık/ izin vericilik; Maccoby ve Martin (1983) tepkisellik ve talepkarlık boyutları olduğunu belirlemiştir (Balaguru, 2004). Schaefer (1959) kabul/ ret ve denetim/ özerklik olarak iki boyut ortaya koymuştur. Bunlardan birincisi olan kabul/ ret boyutu sıcak (kabul edici) ya da düşmanca (reddedici) olan anne baba davranışları üzerine odaklanır.

İkinci boyut olan denetim/ özerklik boyutu anne babaların kuralları uygulamada ne kadar kısıtlayıcı ya da izin verici olduklarını açıklar (Gander ve Gardiner, 2010).

Baumrind'in (1971) ebeveynlik stilleri modeli kontrol ve sıcaklık (kabul) boyutlarıyla açıklanabilir. Bu boyutlara bağlı olarak üç anne baba tutumu tanımlanmıştır: Otoriter, izin verici ve demokratik tutum.

1.1.1. Otoriter Anne Baba Tutumu

Cezanın eşlik ettiği bu tutumda ebeveynler, çocuklarına katı kurallar koyarlar. Çocuğun davranışları üzerinde anne babanın kontrolü fazladır. Bu tür tutum sergileyen ailelerde yetişen çocuklar; korkak, boyun eğen, otoriteden çekinen, kendinden istenilenden fazlasını yerine getiren, otorite kalktığında isyankar, güçsüzler karşısında saldırgan kişiler olabilirler (Yıldız, 2004, s.138).

1.1.2. İzin Verici Anne Baba Tutumu

Bu tutumda çocuğa sınırlama getirme veya çocuğun kontrolü konularında bir eksiklik söz konusudur (Sak ve diğerleri, 2015). Çocuk bu tutumda özgür bir şekilde hareket etmektedir. Herhangi bir denetime tabi değildir. Çocuğun davranışlarına herhangi bir tepki gösterilmemesi, çocukta anne babasının kendisine karşı ilgisiz oldukları düşüncesinin yer almasına neden olabilir. Bu tutumla yetişen çocuklar girdikleri her ortamda bu rahatlığı bulamayacağından tedirginlik ve huzursuzluk yaşarlar.

1.1.3. Demokratik Anne Baba Tutumu

Bu tutumda çocuk bir birey olarak kabul edilir. Aile içi ve çocuğa özgü kararlarda onun fikirleri alınır. Çocuğun duygu ve düşüncelerine değer verilir. Bu tür aile ortamında yetişen çocuklar girişimci, yaratıcı, fikirlerini özgürce ifade edebilen, kuralları sorgulayıp alternatif çözüm yolları üretebilen, benlik algısı yüksek ve paylaşımcı gibi özelliklere sahip olurlar (Pekşen-Akça, 2012).

Maccoby ve Martin (1983) Baumrind'in çalışmalarından yola çıkarak yaptıkları sınıflamada bu üç tutuma ek olarak izin verici ebeveynliğin bir alt tipi olan ihmalkar tutumu ortaya koymuşlardır.

1.1.4. İhmalkar Anne Baba Tutumu

İhmalkar tutum düşük düzeyde kontrol ve düşük düzeyde kabulü içerir (Balaguru, 2004). İlgisiz ana babalar, çocuklarını aşırı ihmal ederler ve onların ilgi ve gereksinimlerine karşı kayıtsız davranırlar (Kaya ve diğeri, 2012, s.210). Çocuğa karşı bu tutumu gösteren anne ve baba çocuğu yalnız bırakmakta, onu görmezlikten gelmekte ya da çocuğu dışlamaktadır. Bu tutumlar sonucunda ise, çocuk kendini yalnız hissetmekte ve güven duygusu sarsılmaktadır.

Otoriter tutum itaati ve sıkı disiplini vurgular. İzin verici tutum çocuğa sınırsız özgürlük verilmesine olanak tanır. Buna karşılık demokratik tutum yol göstermekle birlikte bireyselliği destekler. İhmalkar tutumda çocuğa hiç kontrol uygulanmadığı gibi sevgi ve ilgi de gösterilmez (Gander ve Gardiner, 2010).

Sonuç olarak anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen birçok etmen bulunmaktadır. Anne babanın sosyodemografik özellikleri, çocuğun yaşı, cinsiyeti, mizacı, anaokuluna gitmesi ve sağlık durumu, çocuk sayısı, aile tipi, anne-baba ilişkisi, anne babanın kendi yetiştiriliş tarzı bu etmenlerden bazılarıdır. Ebeveyn tutumlarını etkileyen en önemli faktörlerden bir diğeri ise, içinde bulunulan kültüre ait özelliklerdir (Gonzalez ve diğeri, 2001).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜLTÜR

“Kültür” sözcüğü Latince “colere” sözcüğünden gelmekte olup, Türkçede, günümüzde pek kullanılmayan “ekin” anlamına gelmektedir. “Kültür”, toplumsal ortamın oluşumunda temel bir unsurdur ve insanoğlunun yaşam savaşımında yaratmış olduklarının tümüdür. Kültür, insanın düşünsel, inançsal, duygusal etkinlikleri sonucunda ortaya çıkan yaratılar, değerler ve kuşaktan kuşağa aktarılan davranışlar bütünüdür. Kültürel değerlerin yeni kuşaklara iletilmesinde aile büyük sorumluluk taşır. Aile, ekonomik, sosyal ve psikolojik bir birliktir.

Kültürün sınırları bulunmamaktadır. Doğu ve Batı kültürü biçiminde ikili ve geleneksel bir ayırım vardır, ancak bu bölünmenin sınırları keskin değildir. Bazı görüşlere göre kültür kavramı birçok ülkeyi içine alabildiği gibi (batı kültürü, tarım kültürleri); bir ülkenin sınırları içinde birçok farklı kültür bölgeleri bir diğer deyişle alt kültürler bulunabilir. (Güvenç, 1991: 110)

Türk kültürüne bakıldığında, kendi ulusal ve coğrafya sınırları içinde bir bütün halde değildir. Ülkenin farklı bölgeleri, köyleri, kentleri, farklı semt ve mahalleleri bile birbirinden farklı kültürel özellikler gösterebilir. Millî sınırlar içindeki bu farklı kültürler “alt kültür” denir. Ayrıca bir ülke kullanılan sınıflama ölçütlerine göre, tarih, coğrafya, dil, din, ekonomi ve siyaset bakımından farklı kültür çemberlerine girebilir.

Kültürel özellikler, toplumun en küçük birimi olarak kabul edilen aile yapısını etkilemektedir. Aile bireylerinin çocuklarına yönelik tutumları da kültürel özelliklerden etkilenmektedir. Kültürler ebeveynler için uygun ya da uygun olmayan davranışları tanımlar. Anne babaların da çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarını etkileyen kültürel etmenlerin çeşitliliği oldukça fazladır.

2.1. EBEVEYNLİĞİN KÜLTÜREL ETKİLERİ

Çocukların ailelerinden gördükleri tutumlar onların kişiliklerine, benlik algılarına ve çevresindeki insanlarla olan ilişkilerine etki etmektedir. Anne ve babalar

tutum ve davranışlarıyla çocuklarını duyarlı, ilgili, sorumlu, mutlu veya kaygısız, sorumsuz ve mutsuz bireyler haline getirebilmektedirler. Çocuklar ailelerinden aldıklarını başkalarına yansıtacaklarından sağlıklı bireyler ve sağlıklı nesiller yetiştirilmesinde anne ve babalara büyük sorumluluklar düşmektedir (Yaprak, 2007, s.1).

Anne babaların çocuklarına karşı tutarlı ve düzenli olarak gösterdikleri davranış kalıpları, onların ruhsal uyumu açısından belirleyici bir rol oynamaktadır. Anne babanın olumlu ve destekleyici tutumları çocuğun gelişimine katkı sağlarken, olumsuz ve kısıtlayıcı tutumları ise bazı ruhsal problemlerin ortaya çıkmasına neden olur.

Demokratik tutum çocukların gelişiminde olumlu bilişsel, duygusal ve sosyal sonuçlar doğurur. Bunun tersine, otoriter ve izin verici tutum çocukların gelişiminde olumsuz sonuçlara neden olur (Gander ve Gardiner, 2010; Grusec ve Davidov, 2007; Yavuzer, 2005).

Yörükoğlu, (1992) bir toplumun yaşam biçiminin, o toplumdaki çocukların yetiştirme anlayışını ve yöntemlerini belirlediğini ifade etmiştir. Bu durumda çocukların aile içindeki değerlerinin, toplumun yaşam biçimlerinden etkilendiği söylenebilir.

2.1.1. Türk Kültüründe Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları

Aile kurumuna tarihsel süreç içerisinde hemen hemen bütün toplumlarca önem verilmiştir. Toplum değerlerinin en çok korunduğu geleneksel kurum olarak aile, dengeyi sağlayıcı roller üstlenmiştir. Fakat zaman içerisinde sanayileşmenin gelişmesi ve teknolojiye yeni yaklaşımların topluma ve aileye de yansımıştır. Toplumsal yapının değişmesi, tarım toplumundan endüstri toplumuna giden süreçte ailenin öncelikle çekirdek aile hâline gelişi ve ailenin otorite yapısı üzerinde etkili olmuştur (Yağbasan ve İmik, 2006; Haktanır ve Diğerleri, 1999; Özgüven, 2001). Bu değişimin sürecinde bizim de toplumumuzdaki aile yapısı etkilenmiştir. Toplumumuzda artık, geleneksel büyük aileden, çağdaş küçük aile ve tek ebeveynli ailelere kadar çeşitlenen bir çok farklı aile yapıları görülebilmektedir. Bu farklı aile yapılarına bağlı olarak ise, aile

bireylerinin çocukla iletişimi, çocuğa karşı tutumları ve çocuğa verdiği değer açısından geçmişten günümüze birtakım değişikliklerin yaşandığı açıkça görülmektedir.

Geleneksel toplumlarda çocuklar korkutularak, sindirilerek, gerektiğçe dövülerek büyütölmekteydi; çocukların merakları ve özgür davranışları engellenmekteydi. Büyük yaramazlıklarda babayla korkutulur; babalar ise çocuklarla yüz göz olmazlar, sevgilerini göstermekten kaçınırlardı (Yörükoğlu, 1992). Bununla birlikte, çocuktan uysallık, söz dinleme, usluluk, mahcubiyet gibi özellikler beklenmekteydi.

Geçmişte toplumumuzda aileye yönelik yapılan çalışmalar göstermiştir ki özellikle geleneksel aile yapılarında, fiziksel cezalandırma yöntemleri sıklıkla uygulanmaktadır. Ayrıca, çocukla konuşarak onu ikna etmek, muhakeme yapmak, çocuğa doğruyu yanlış anlatmak, az sayıda ana-babanın başvurduğu bir yol olarak görölmüştür (Kağıtçıbaşı, 1989: 201; Kağıtçıbaşı, 1996).

Günümüzde ise çekirdek aile olmanın getirdiği bir sorun olarak, ana-baba ile çocukları arasında iletişim eksikliği ve kuşaklar arası boşluk çatışmalara neden olmakta, çocuklarla anne ve babalar, özellikle ergen ve gençlerle erişkinler arasında uzaklaşmalar gözlenmektedir (Özğüven, 2001: 13). Buna karşılık, anne ve babaların çocuklarıyla yaşadıkları problemleri dayak ve sözlü şiddetten ziyade, onlarla konuşarak ve ılımlı bir şekilde çözmeye çalıştıkları görölmektedir. Çopur ve Diğerlerinin (2007) gerçekleştirdiği araştırma, çocuklarıyla yaşadıkları çatışmaları çözümlenmeye yönelik olarak annelerin çocuklarına kızıp bağırarlara oranla büyük bir yüzdesinin konuyla ilgili çocuklarıyla konuşup tartıştığını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca anneler arasında çocuklarıyla olan çatışmanın önlenmesi için diyalog kurulması, iyi iletişim sağlanması gerektiğini belirtenlerin yüksek oranda olduğu saptanmıştır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar ailenin çocukla iletişimin kalitesinin çocuğun kişilik ve sosyal gelişimi açısından önemini vurgulamaya başlamıştır. Aile içinde kurulan iletişimin çocuğa model olduğu ve onun daha sonraki yaşantılarına da önemli ölçüde etkilediği dikkat çekmiştir. Çağdaş anne-baba- çocuk iletişimine getirilen yeni bir yaklaşım olarak empati önem kazanmaya başlamıştır. Sosyalleşme süreci içinde

özellikle annenin davranışlarının çocuktaki empatik becerinin gelişiminde önemli bir yerinin olduğu belirtilmektedir (Akyol, 2005: 12; Körükçü ve Aral, 2005)

2.1.2. Farklı Kültürlerde Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları

Asya kültürlerine göre kişilerarası ilişkiler büyük bir önem taşır. Aile ve aileye saygı duymak Asya kültürlerindeki temel değerlerden biridir. Özellikle de aile içindeki birlik, beraberlik ve uyum kültürel değerler içinde ilk sırada yer almaktadır. Aile kavramı bireysellikten daha fazla önem arz etmektedir. Aynı zamanda ebeveyn ve çocuk ilişkisi eş ilişkisinden daha öncelikli bir noktadadır. Utanma ve saygınlığını yitirme kavramları ise, ailesel yükümlülükleri güçlendirmek için bir sosyal kontrol ve etki mekanizması olarak kullanılır (Willgerodt ve Killien, 2004). Asya kültüründe kontrol ebeveynin çocuğa olan ilgisini ve bakımını yansıtmaktadır (Balaguru, 2004).

Belirtilenlere göre, otoriter ebeveynlik kavramını, Çin kültüründeki çocuk yetiştirme düşüncesini aktarmada başarısızdırlar. Otoriter tutum negatif çağrışımlara sahip olmak yerine Çinliler için ebeveyn dikkati, ilgisi ve bakımı ile eş değer olarak kabul edilir. Çinli annelerin çocuk yetiştirmelerini anlamak için Çin kültürel bağlamını, özellikle Konfüçyüsçülüğü dikkate almak gerekir (Chiu, 1987; Wang ve Phinney, 1998). Konfüçyüsçü düşünce yapısında yer alan yardımseverlik, adalet ve dürüstlük, sosyal davranışı, rol ve sorumlulukları etkiler. Anne babaya saygı, aile üyelerinin birbirine bağlılıkları ve aile ilişkilerinin devamı önemli değerlerdir (Rao, McHale ve Pearson, 2003).

Çinli ailelere bakıldığında geleneksel olarak otoriterdirler ve ailede hiyerarşik olarak yaşlıların egemenliği söz konusudur. Çocuklardan anne babalarına itaat etmeleri, onların beklentilerini yerine getirmeleri ve onlara saygı duymaları istenir (Chiu, 1987; Chen ve ark., 2000; Wang ve Phinney, 1998). Otoriteye itaat ve saygı, Çinli çocuklardaki erken toplumsallaşma sürecinin ana bileşlerinden biridir. (Wang ve Phinney, 1998). Çinli ebeveynler çocuk yetiştirmede güç kullanımını ve otoriter yöntemleri onaylama eğilimindedir (Chen ve ark., 2000). Çocuğun duygularını kontrol etmesini sağlamak ve duygu ve düşüncelerini ifade edilmesini önlemek amacıyla eğitilmesi vurgulanır (Rao ve ark., 2003). Cinsellik ve saldırganlık ile ilgili duygular çokca baskılanır. Çin kültüründe kız çocuklarından ev işlerinde anneye yardım

etmeleri beklenirken, erkek çocuklardan dışarı çıkmaları ve akranları ile oynamaları beklenir ve desteklenir. Çin toplumundaki ebeveynlerin en önemli sorumluluğu çocuğu eğitmek, ona doğruları öğretmek ve disipline etmektir (Chen ve ark., 2000; Wang ve Phinney, 1998). Bir otorite figürü olan babaların rolü, çocuğun toplumsal değerleri öğrenmesine ve uygun davranış geliştirmesine yardım etmektir (Chen ve ark., 2002). Çocuğun hatalarından anne ve baba sorumludur. Ebeveyn sorumluluklarını yerine getiremezse, bu yalnızca ebeveynin zayıflığını yansıtmaz, tüm aile ve atalar için de küçük düşürücü olarak görülür (Wang ve Phinney, 1998). Çin kültüründeki annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını inceleyen bir çalışmada ise demokratik tutum, çocuğa bilgi verme ve nedenlerini açıklama gibi düşük güç kullanan çocuk yönetme stratejileri ile pozitif, yasaklama ve azarlama gibi yüksek güç kullanan stratejiler ile negatif ilişkili olarak bulunmuştur (Chen ve ark., 2000).

Chiu (1987) farklı kültürdeki annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını araştırmıştır. Çinli annelerin çocuklarına çok daha fazla kısıtlayıcı davranmalarına karşın, İngiliz- Amerikan annelerin daha duyarlı oldukları ve sevgi gösterdikleri bulunmuştur. Çinli-Amerikan annelerin düşmanlık ve reddetme durumlarının diğer iki gruptan daha fazla olduğu saptanmıştır. Wang ve Phinney (1998) yaptıkları çalışmada göçmen Çinli ve İngiliz-Amerikan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemiştir. Çalışma sonuçlarına bakıldığında göçmen Çinli annelerin daha otoriter olduğunu düşüncesine varılmıştır.

Japon çocuk yetiştirme felsefesine bakıldığında, eski Japon geleneğine dayandığı için izin vericidirler (Rothbaum ve ark., 2000; Suzuki, 2000). Çocukların yedi yaşına kadar kutsal alanda yaşadıklarına inanılır. Bu nedenle çocuklara sosyal sınırlamalar yapılmaz. Eğer çocuğun toplumsal kuralları anlamaya ve kabul etmeye hazır olmadığı düşünülürse çocuğun bunları uygulamak zorunda olmadığına inanılır (Rothbaum ve ark., 2000).

Hindistan'da insan gelişimi kavramında yaradılış, yetiştirmeden daha önemlidir. Çocuklar bazı yatkınlıklar ile doğar ve yetişkinlikte gidilecek yollar onlar için önceden belirlenmiştir. Çocukların bir hediye olduğuna ve masum doğduklarına inanılır. Geleneksel Hint toplumu hiyerarşik düzendir ve ataerkil yapıdadır. Yaş ve cinsiyet sosyal statünün belirleyicilerinden biridir. (Rao ve ark., 2003). Ebeveyn

otoritesi ise önemli kültürel değerler arasında yer alır. Çocukların yaşamları ile ilgili alınan kararlar, anne babalar tarafından alınır. Hindistan'da çocuklardan anne babalarına saygılı ve bağlı olmaları ve yaşamlarının sonuna kadar bunu sürdürmeleri beklenir (Balaguru, 2004). Çocuklar on yaşına gelene kadar hata yapmış kabul edilmez (Rao ve ark., 2003). Kız çocuklar daha fazla korunurken erkek çocuğa daha fazla özgürlük tanınır ve evin dışında sosyal bir hayat sürülmesine izin verilir (Balaguru, 2004).

Recebov (2000), Türkiye ve Türkmenistan'daki, 12-14 yaş arasında olan çocukların algıladıkları anne baba davranışlarını incelemiştir. Türkmen anne babaların, Türk anne babalara göre daha fazla kontrol ve disiplin uyguladıkları ve daha koruyucu davrandıkları bulunmuştur. Türkmen anne babaların daha fazla cinsiyet ayırımı yaptıkları, erkek çocukları üzerine odaklandıkları ve erkek çocuklarına karşı daha hoşgörülü oldukları belirlenmiştir.

Rus aileler ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide geleneksel değerleri vurgularlar, ebeveyn otoritesine önem verirler. Rus anneler çocuk yetiştirmede kendi annelerinden gördükleri yöntemleri uygulamaktadırlar (Tudge ve ark., 2000).

İsveç kültürüne göre ebeveynlikte fiziksel disiplin çok az kabul edilir. İsveç'teki ebeveynlerin neredeyse tümü, oran olarak bakıldığında %92'si bir disiplin yöntemi olarak fiziksel ceza kullanmayı yanlış bulmaktadır. Bunun yerine çocuğun davranışlarını yönetmek için bazı kısıtlamaları ve sözel kontrolü kullanmayı tercih etmektedirler. Daha çok eşitlikçi ebeveynliği destekleyen bir aile politikasına sahiptirler. Çocuk hakları ve cinsiyet eşitliği İsveç kültüründe oldukça önemlidir (Salari, Wells ve Sarkadi, 2014).

Geleneksel değerlere fazlasıyla önem veren Mısırlı anneler çocuk yetiştirmeyi 'İyi çocuk yetiştirmek insanın kendi elleriyle bir çiçek dikmesine benzer. Eğer çiçek kötüyse bu annenin hatasıdır' şeklinde ifade ederler. Aktarılan bu sözün, çocuğun anneye ait olduğu, çocuğun davranışlarının doğrudan annenin onu yetiştirme şeklini yansıttığı düşüncesini vurgulamaktadır. Mısır'da çocuklara ebeveynlerinin bir uzantısı olarak bakılır. Çocuğun başarısızlığının anne babayı etkilemesi sıkı bir kontrole neden olur. Mısırlı anneler erkek çocuklarından cesaret, kendine güven ve güç beklerken, kız

çocuklarından itaat ve yumuşaklık beklerler. Erkek çocuklarının çevredeki kötü etkilerden daha fazla etkilenebileceği düşünülerek onlara sıkı kontrol uygulanır (Von Der Lippe, 1999).

Amerikan kültüründe anne babaların otoriter ve izin verici tutumla karşılaştırıldığında demokratik tutumu daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Bu kültürde ebeveyn kontrolü düşmanlık, öfke, güvensizlik ve hakimiyet ile ilişkili olarak algılanmaktadır. Amerikan kültüründe çocukluk döneminde kişisel tercihler, adölesan döneminde ebeveynlerinden akranları ile yakın ilişki kurmaya geçiş, yetişkinlik döneminde güven ve ilişkilere inanç vurgulanır. Bireysellik en önemli kültürel değerler arasında yer almaktadır. Bireyselleşmenin ana davranışsal bileşenleri otonomi, dışavurum ve keşfetmedir (Balaguru, 2004; Rothbaum ve ark., 2000). Thornton ve Young-Demarco'ya (2001) göre Amerikan kültüründe ailede bireysel özgürlük ve bireysel davranış ön plandadır. Ailede ve ilişkilerde eşitlik, hoşgörü ve özgürlük önemli kültürel değerlerdir. Amerikalı anneler çocukların erken yaşta bağımsız olması gerektiği inancındadırlar. Çocuğun bireysel davranış, kendi doğrularını savunma ve sözel olarak hakkını savunma becerilerini kazanması hedeflenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu projede ebeveynlik tutumları ve tutumlar üzerine kültürün yeri literatür taraması yapılarak incelenmektedir. Konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ‘aile’, ‘çocuk’, ‘çocuk yetiştirme’, ‘ebevenylik tutumu’, ve ‘kültür’ anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Litaratür taraması için Google Akademik başta olmak üzere EBSCOhost, SpringerLink, Dergipark, YÖK TEZ veri tabanlarında yayınlanmış Türkçe ve İngilizce makale, tez, kitap bölümleri incelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YAPILAN BAZI ÇALIŞMA ÖRNEKLERİ

Chen, Chen, Wang ve Liu'nun (2002) çalışmasında, anne babaların ebeveyn gücüne inanması ile çocuktaki saldırganlık davranışı arasında pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Ebeveynin çocuğuna karşı sıcak ve destekleyici davranışlarının, çocuğun saldırgan davranışlarını kontrol etmesini ve sosyalizasyon sürecinde uygun davranışları öğrenmesini sağladığı saptanmıştır. Yapılan bir diğer çalışmada ise otoriter ebeveynlik, saldırgan davranış ile pozitif, akran kabulü, sosyallik yeteneği, iyi öğrencilik ve okulda akademik başarı ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna karşılık olarak demokratik tutumun sosyal yaşamda ve okulda uyum ile pozitif ilişkili olduğu gösterilmiştir (Chen, Dong ve Zhou, 1997).

Annenin tutumu ile çocuk davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla boylamsal çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların sonuçları irdelendiğinde; annenin otoriter tutumunun çocukta davranış problemleriyle sonuçlandığı (Thompson, Hollis ve Richards, 2003), annenin sıkı disiplin uygulaması ile çocukta negatif duygulanım ve düşük girişkenlik düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu (Katainen, Raikkonen ve Keltikangas-Jarvinen, 1997), annenin düşmanca çocuk yetiştirme tutumunun adölesan döneminde depresyona eğilimi etkilediği saptanmıştır (Katainen, Raikkonen, Keskiavaara ve Keltikangas-Jarvinen, 1998). Flouri'ye (2004) göre otoriter olmayan anne tutumu, kız çocuklarının yetişkin yaşamlarındaki özyeterlilik ve yaşam doyumlarıyla ilişkilidir.

Türk kökenli annelerin Hollanda kültüründe çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerini incelemeyi hedefleyen bir çalışmada, çalışma grubundaki annelerin başka bir kültürde çocuk yetiştirirken farklı davranış stillerini benimsediği, çocuk yetiştirme konusunda bireysel amaç ve özerkliğe önem veren bir toplum içinde annelerin geleneksel toplulukçu değerlerini göz ardı etmediği ancak zaman zaman bazı zorluklarla karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizde yapılan bir çalışmada, demokratik tutumda olan anne babaların çocuklarında içsel denetim (Argun, 1995; Yeşilyaprak, 1993), problem çözme becerisi (Arı ve Seçer, 2004), benlik saygısı (Erbil, Divan ve Önder, 2006; Haktanır ve Baran, 1998) ve davranışsal özerklik (Musaoğlu ve Güre, 2005) düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Anne babanın çocuğu

olduğu gibi kabul eden, çocuğun kendisini ifade etmesine olanak tanıyan, çocuğun düşüncelerini dinleyen ve düşüncelerine değer veren, aile ve çocuğun kendisi ile ilgili kararlarda çocuğun görüşünü alan tutumlarının, çocuğun eleştirel, bağımsız ve yaratıcı düşünmesine olanak sağladığı belirlenmiştir (Palut, 2008). Baskıcı ve katı disiplin uygulayan anne babaların çocuklarında ise yüksek sosyal kaygı düzeyi (Erkan, 2002) ve davranış problemleri (Saydam ve Gençöz, 2005) olduğu saptanmıştır.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (AAK, 1995) tarafından 5-12 yaş grubunda olan çocukların ailelerinde ailede çocuk eğitimi araştırması yapılmıştır. Annelerin çoğu (%77.1) kendisini yerine göre sert yerine göre yumuşak tavır alan, bir başka deyişle ılımlı disiplin uygulayan anne olarak tanımlamıştır. Annelerin %21.4'ü sıkı disiplini çocuk yetiştirmede vazgeçilmez bir unsur olarak görmektedir. Annenin kendini tanımlayışının çocuğun cinsiyetine ve yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Çocuk sayısı art- tıkça kendisini sıkı disiplin uygulayan anne olarak tanımlama eğilimi artmaktadır. Annelerin bu konudaki eğilimleri yaşa ve çalışma durumuna göre değişmezken eğitim ve gelir düzeyi yüksek olan ve kentsel alanda yaşayan annelerin kendini ılımlı dozda disiplin uygulayan bir anne olarak görme eğilimi artmaktadır. İzmir'in de içinde bulunduğu gelişmiş illerde yaşayan annelerin %75.7'si ılımlı disiplinden, yalnızca %16.6'sı sıkı disiplinden yanadır.

SONUÇ

Ülkemizde genel olarak çekirdek ailenin yaygınlığına karşın olarak, geniş aileyi yeğleyen yaygın sosyal değerler vardır. Geleneksellik içinde yetişen çocuklar sadece aile içinde değil, akrabalık, hısımlık, komşuluk sistemi içinde büyümektedirler. Karşılıklı sorumluluklar oldukça geniş bir sosyal çevreye yayılmıştır. Bu da çocuklardan beklentilerin kişisel gereklerden çok, toplumsal gereklilik kazanan bir değer hâline gelmesine, çocuk, ana, baba ve çocuk ile çevre ilişkilerinin normalleşmesine yol açmaktadır (Uluğtekin, 1977).

Ülkemizde yapılan çalışma örnekleri, geçmişten günümüze aile ve çocuk ilişkilerindeki değişimlerin anlaşılmasında bizlere yardımcı olmaktadır. Geçmiş ile karşılaştırıldığı zaman, anne-babanın çocuklar ile kurduğu iletişimlerde bilinçlenmeye başlandığı ve çocuklara karşı daha olumlu tutumlar sergilenmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte, anne-baba tarafından çocuklara hâlâ faydacı değerler yüklendiği görülürken; sosyo-ekonomik düzey ve eğitim düzeylerinin artmasıyla çocukların eğitimlerine ve kişilik oluşumlarına giderek artış gösteren bir önem verildiği böylece çocukların değerinin yükseldiği gözlenmektedir. Fakat çalışmalara bakıldığı zaman, bazı araştırma sonuçlarının birbiriyle benzerlik göstermediği ve Türkiye genelinde yeterli araştırmaların yapılmadığı görülmektedir. Bu sebep ile, daha önceki yıllarda yapılan çalışmaların genişletilerek günümüz toplumunun durumu yeniden değerlendirilmesi önerilebilir. Bu çalışmada incelenen araştırmalarda elde edilen bulguların tüm ülkedeki aile yapısına ve aile-çocuk ilişkisine genellenemeyeceği bilinmekle beraber; tümünün ortak yönünün aile-çocuk ilişkilerinin önemini vurguladığı görülmektedir.

Eskiden özellikle geleneksel aile kesimi içerisinde büyüyen çocuklar başıboş bırakılırken (Yörükoğlu, 1992) günümüzdeki çocuklara verilen değerlerin artmasıyla ailelerin birer bireyi olarak onlara verilen sorumluluklar da artmıştır. Böylece çocukların da kendilerini ailede önemli bir birey olarak görmeye başladıkları ve bunun çocuğun gelişimini olumlu bir şekilde etkilediği söylenebilir.

Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları tanımlanırken, tanımlar Batı kültürüne uygun olarak yapılmıştır; kültürel farklılıklara dikkat edilmiştir. Kontrolün oldukça yüksek olduğu Türk kültüründe sevgi ve duyarlılığın ise düşük olduğu söylenemez. Türk toplumunda sevgi ve kontrol birbirinden bağımsızdır ve birlikte görülebilmektedir. Buna karşılık Batı toplumlarında sevgi ve ilgi daha çok aşırı izin verici aile tanımı içinde yer almaktadır (Kağıtçıbaşı, 1981).

Otoriter anne baba tutumu çocuk ve ergenlerde negatif sonuçlarla ilişkili bulunması nedeniyle Batı literatüründe olumsuz bir çağrışım yapmaktadır. Oysa Asya'da anne baba tutumları 'otoriter', 'kontrolcü', 'kısıtlayıcı' ve 'düşman' olarak tanımlanmaktadır. Kafkasyalılar için 'katılık' ebeveynin gösterdiği düşmanlık, saldırganlık ve baskınlık gibi olumsuz özelliklerle eşit tutulabilirken, Asyalılar için ebeveynin ilgisi, şefkati, bağlılığı gibi olumlu özellikleri yansıtmaktadır. Bu nedenle otoriter anne baba tutumunun farklı kültürel gruplarda farklı anlamının olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Ang ve Goh, 2006).

Çocuklar doğumdan itibaren sürekli olarak ailelerinin inançları, değerleri, gelenekleri, tutumları ve uygulamalarından etkilenirler. Çocuklar ve aileye hizmet veren sağlık profesyonelleri, çocuğu ve ailesini sosyal ve kültürel yönden bir bütün olarak ele almalıdırlar. Sağlık profesyonellerinin amacı çocukların aile ve toplum içindeki fiziksel, entelektüel, duygusal ve sosyal yönden gelişimini sağlamaktır. Bu süreçte ise danışmanlık, uzmanlık ve savunuculuk rolleri ile çocuk ve ailesinin yaşamında yer alırlar. Anne babalara yapılacak olan eğitim ve danışmanlıkta kültürel farklılıkların olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Kültürel değerlerin daha iyi anlaşılması, verilen hizmetin ulaşılabilirliğinde ve kalitesinde artış gözlemlenebilir.

Araştırmacılar tarafından, ülkemizde aile-çocuk iletişimlerinin, ailenin çocuklara karşı tutumlarının ve çocuklara verdiği değerlerinin belirlenmesi ve aile-çocuk ilişkilerinin nasıl geliştirilebileceğine ilişkin kapsamlı çalışmaların yapılması önerilebilir. Böylece, daha sağlıklı nesiller topluma kazandırılabilir.

Her ülkenin kabul gören genel kültürel özellikleri vardır. Ancak, her ülkenin kabul gören genel kültürel özellikleri olsa da bu özellikler aileden aileye, hatta kişiden kişiye değişebilmektedir. Psikolojik danışmanların bu noktada kendi karşı

aktarımlarının ve danışanın kültürel özelliklerinin farkında olması gerekmektedir ve oldukça önemli bir noktadır. Psikolojik danışmaya gelen ailenin kültürel özelliklerini araştırmak ve öğrenmek, danışanların tutumlarını ve davranışlarını kültürel normlarına ve değerlerine göre değerlendirmek için çaba harcanması gerekmektedir.

Son olarak farklı etnik, dil, din, mezhep, sosyoekonomik yapıya sahip bireylerin olduğu ülkemizde psikolojik danışmanların farklı bireylere psikolojik danışma yardımı sunması kaçınılmaz bir nokta olacaktır. Bu bağlamda ise psikolojik danışmanların lisans eğitimi esnasında kültürel farklılıkları anlamalarını sağlayacak ve kabul düzeylerini artıracak derslerin verilmesi faydacı bir yaklaşım olabilir.

KAYNAKÇA

- Aile Yapısı Araştırması**, (2006), Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü: Ankara.
- Ang, R.P., & Goh, D.H.** (2006). Authoritarian parenting style in Asian societies: A cluster analytic investigation. *Contemporary Family Therapy*, 28(1), 131-151.
- Alpkaya, F., & Duru, B.** (2014). present social structure and change in Turkey from 1920. Ankara: Phoenix Publishing.
- Ataca, B., Kağıtçıbaşı, Ç. Ve Diri, A.** (2005). The Turkish family and the value of children: Trends over time. The value of children in cross-cultural perspective. Case studies from eight societies, 91-119.
- Balaguru, S.** (2004). Acculturation and its impact on child rearing and child behavioral problems: A study of Asian-Indian immigrant families. Unpublished PhD Dissertation, The Faculty of the Curry School of Education University of Virginia. Virginia, US.
- Bronstein, M.H. & Zlotnik, D.** (2008). Parenting styles and their effects. M. M. Haith ve J.B.Benson (Ed.), *Infant and Early Childhood Development*, 496-509. Elsevier Inc.
- Bulut, I.** (1990). Family assessment scale handbook, Ankara: Özgüzelış Printing House.
- Chen, X., Chen, H., Wang, L., & Liu, M.** (2002). Noncompliance and child-rearing attitudes as pre- dictors of aggressive behaviour: A longitudinal study in Chinese children. *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 225-233.
- Chen, X., Dong, Q., & Zhou, H.** (1997). Authoritative and authoritarian parenting practices and social and school performance in Chinese children. *International Journal of Behavioral Development*, 21(4), 855-873.
- Chen, X., Liu, M., Li, B., Cen, G., Chen, H., & Wang, L.** (2000). Maternal authoritative and authoritarian attitudes and mother-child interactions and relationships in urban China. *International Journal of Behavioral Development*, 24(1), 119-126.

- Chiu, L.H.** (1987). Child-rearing attitudes of Chinese, Chinese-American, and Anglo-American mothers. *International Journal of Psychology*, 22, 409-419.
- Darling, N. ve Steinberg, L.** (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Demir, E. K.** (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Demiriz, S., Öğretir, A. D.** (2007). Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1): 105-122.
- Fişek, G.** (1982). Psychopathology and the Turkish family: A family systems theory analysis. Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.), *Sex roles, family and community in Turkey* içinde (121–132). Bloomington: Indiana University Press.
- Flouri, E.** (2004). Psychological outcomes in mid-adulthood associated with mother's child rearing attitudes in early childhood. Evidence from the 1970 British birth cohort. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 13, 35-41.
- Gander, M.J., & Gardiner, H.W.** (2010). Çocuk ve ergen gelişimi. (Çeviren: A, Dönmez, N, Çelen ve B, Onur), (7. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Grusec, J.E., & Davidov, M.** (2007). Socialization in the family: The roles of parents. In J.E. Grusec and P.D. Hastings (Ed.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp.284-309). New York: The Guilford Press.
- Julian, T.W., McKenry, P.C., & McKelvey M.W.** (1994). Cultural variations in parenting: Perceptions of Caucasian, African-American, Hispanic, and Asian- American parents. *Family Relations*, 43(1), 30-37.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1982). The changing value of children in Turkey. (No. 60-E). Honolulu, HI: East West Population Institute Publication.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1982). Old-age security value of children: Cross-national socio-economic evidence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 13, 29–42.

- Kağıtçıbaşı, Ç.** (1997). Individualism and collectivism. J. W. Berry., M. H. Segall ve C. Kağıtçıbaşı (Ed.), *Handbook of Cross-Cultural Psychology*, Vol 3. içinde. Boston: Allyn and Bacon.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2007). *Family, self and human development across cultures: Theory and applications*. (Revised Second Edition). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç.** (2012). Culture and parenting: Theory and practice inference. M. Sayıl and B. Yağmurlu (Ed.) *Parenting: In theory and research* (61–80). Istanbul: Koç University Publications.
- Kapçı, E. G., & Hamamcı, Z.** (2010). Relationship between family function and psychological symptoms: The mediating role of early disordering schemes. *Clinical Psychiatry*, 13, 127-36.
- Mızrakçı, Ş.** (1994). Factors affecting mothers' attitudes towards children: their demographic characteristics, their own upbringing styles, their level of knowledge about child development and their perceptions about their temperament. Unpublished Master's Thesis, Ege University Institute of Social Sciences. Izmir Turkey.
- Ogburn, William Fielding,** (1992), *Social Change: With Respect to Culture and Original Nature*, New York.
- Özatça, A.** (2009). Family functions as predictors of social and emotional loneliness in adolescents, Unpublished Master's Thesis, Çukurova University, Adana.
- Öztürk, C., & Şanlı, D.** (2007). Investigation of the effect of educational status of mothers on child rearing attitudes. *Aegean Pediatrics Bulletin*, 14 (3), 145-150.
- Raffertya, Y., & Griffin, K.W.** (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: Implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18(2), 143-157.
- Rao, N., McHale, J.P., & Pearson, E.** (2003). Links between socialization goals and child rearing practices in Chinese and Indian mothers. *Infant and Child Development*, 12, 475-492.
- Recebov, R.** (2000). Perceived parental behaviors (an intercultural comparison). Unpublished Doctoral Thesis, Ankara University Institute of Social Sciences. Ankara Turkey.

- Rohner, R. P. ve Britner, P. A.** (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16–47.
- Rothbaum, F., Pott, M., Azuma, H., Miyake, K., & Weisz, J.** (2000). The development of close relationships in Japan and the United States: Path of symbiotic harmony and generative tension. *Child Development*, 71(5), 1121-1142.
- Salari, R., Wells, M.B., & Sarkadi, A.** (2014). Child behaviour problems, parenting behaviours and parental adjustment in mothers and fathers in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 42, 547-553.
- Saydam, R., & Gençöz, T.** (2005). Aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 61-74.
- Sayıl, M. ve Yağmurlu, B.** (Ed.). (2012). *Parenting: Theory and Research* (1st Edition). Istanbul: Koç University Publications.
- Sunar, D.** (2002). Change and continuity in the Turkish middle-class family. E. Özdalga ve R. Liljestrom (Ed.), *Autonomy and dependence in family: Turkey and Sweden in critical perspective* içinde. Istanbul: Swedish Research Institute.
- Sunar, D.** (2009). Mothers' and fathers' child rearing practices and self-esteem in three generations of urban Turkish families. Bekman, S. ve Aksu-Koç, A. (Ed.), *Perspectives on human development, family and culture* içinde (126–139). New York: Cambridge University Press.
- Şanlı, D., & Öztürk, C.** (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü** (2006). *Türkiye aile yapısı araştırması 2006* (Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 01, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, ISBN: 978-975-19-4930-1). Ankara.
- Tortumluoğlu, G.** (1999). Annelerin aile kavramını algılaması ve bunun çocuk yetiştirme tutumuna etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzurum, Türkiye.

- Tudge, J., Hogan, D., Snezhkova, I., Kulakova, N., & Etz, K.** (2000). Parent's child rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9, 105-121.
- Von Der Lippe, A.** (1999). The impact of maternal schooling and occupation on child-rearing attitudes and behaviours in low income neighbourhoods in Cairo, Egypt. *International Journal of Behavioral Development*, 23(3), 703-729.
- Wang, C.C., & Phinney, J.S.** (1998). Differences in child rearing attitudes between immigrant Chinese mothers and Anglo-American mothers. *Early Development and Parenting*, 7, 181-189.
- Willgerodt, M.A., & Killien, M.G.** (2004). Family nursing research with Asian families. *Journal of Family Nursing*, 10(2), 149-172.